

-око-лице (сунчево око), са кључним закључком: „Период повесних додира између азијског југоистока и источне Европе ако их је уопште било, јесте неолит“ (924)., као *идентичности чийавој једној системи моћива у орнаментацији*, закључује Гаспарини.

Најзад, на крају ове књиге, Гаспарини на питање – где је извор словенске отаџбине, даје одговор: „Азијски југоисток, који је створио јединствено аграрно-матријархално извориште“, и по њему, утицај *није стигао* са Средоземља (о чему би се могло полемисати). Са жаљењем, такође закључује (а то је прва половина 20. века): „Да су /данас/ Словени примили једну туђинску религију и створивши различите језике, раздвојили се на 12 нација“ (често конфесионално и идеолошки непомирљивих – до дана данашњег, моја допуна), често „не волећи ову своју давнину“ (515).

Књига је снабдевена бројним одабраним илустрацијама, скицама или фотографијама словенског етнографског наслеђа, и с обзиром да је оно веома мало сачувано, оне су још драгоцене (по Регистру, има их 170). Можда књизи недостаје само једна краћа библиографска белешка о самом Е. Гаспаринију. Најзад, ако би ичим могао да се исказе значај и захвалност за појаву ове књиге и на српском језику, све честитке припадају посвећеничком раду др Ивана Димитријевића – не само због хиљаду страна ове књиге преведене са италијанског, што могу да ураде и успевају само посвећеници, већ и због педантности, у навођењу изворних језика, пре свега словенских (руски, украјински, белоруски, српски, бугарски), али и латинских и грчких сентенци, што уопште не смањује читљивост основног текста. Ова књига, урађена са ретким високим стандардом у данашњем времену, чини част српској науци и издавачу, као капитално издање важно за српску и словенску традицију, нашу историју и наш идентитет.

Славица Гароња Рагованац
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
sgaronja@gmail.com

UDC 930.85(=16)(049.32)
<https://orcid.org/0009-0004-0565-3227>
Примљен: 19. септембра 2024.
Прихваћен: октобра 2024.

ЈОШ ЈЕДАН ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ СРПСКОГ ПЕСНИЧКОГ ЈЕЗИКА

(Александар Милановић. *Промене њоејској израза. Језик српских њесника 3*.
Едиција *Повеља*, библиотека *Посед њоејшке*, књ. 26, Краљево: Народна
библиотека „Стефан Првовенчани“, 2024, 189 стр.)

1. У едицији *Повеља* библиотеке *Посед њоејшке*, књ. 26, под издаваштвом Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“, крајем 2024. године појавила се нова књига Александра Милановића *Промене њоејској израза. Језик српских њесника 3*. Аутор је 2010. године у издању Завода за уџбенике објавио најпре *Језик српских њесника*, у којем се налази 14 радова посвећених језику и стилу поетског опуса 14 великана српске поезије – М. Павловића, С. Раичковића, И. Лалића, Јб. Симовића, Ј. Христића, Б. Радовића, М. Тешића, Б. Петровића, А. Вукадиновића, М. Бећковића, Р. Петрова Нога, М. Данојлића, З. Коцић и М. Цере Михаиловића. Потом се 2016. године, у издању Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“, појавио наставак *Реч*

под окриљем *йоеџике*. *Језик српских џесника 2*, у којем се налази 10 лингвостилистичких огледа о песничком стваралаштву Б. Радичевића, С. Раичковића, М. Павловића, Љ. Симовића, М. Данојлића, А. Вукадиновића, М. Бећковића, Р. П. Нога, М. Тешића и Н. Тадића. Монографија која је пред нама, *Промене џоеџског израза. Језик српских џесника 3*, надовезује се на ауторове претходне огледе посвећене језику савремене српске поезије, те ове три студије Александра Милановића представљају темељ за историју српског песничког језика.

2. Као и претходна, и ова књига садржи 10 ауторових радова, објављиваних у периоду од 2012. до 2024. године у релевантним научним публикацијама¹. У питању су следећи радови: *Ограз језичке џрошлосџи у џоеџији Десанке Максимовић* (стр. 5–24), *Посџуџици архаизације језика у збирци Трајим помиловање Десанке Максимовић* (стр. 25–42), *Пойине џесничке кованице као 'леје речи'* (стр. 43–64), *Језичко-сџилски џосџуџици у џесми Странац Ивана В. Лалића* (стр. 65–71), *Бећковићев џоеџски оџус као ресурс за исџраживање сложенџица са инџерфиксом -и-* (стр. 72–96), *Обележсена лексика у Бећковићевој збирци Хлеба и језика* (стр. 97–114), *Над језиком Максимовићеве џесме Ловљење рибе* (стр. 115–131), *Карановићева џоеџија као облачење сџварносџи у језик* (стр. 132–156), *Архаични и савремени наноси у Танасијевићевој џоеџији* (стр. 157–174) и *Сџилске доминанџије у џоеџији Саше Радојчића* (стр. 175–186). На крају сваког рада придодати су спискови извора и релевантне литературе, а на самом крају књиге налази се кратка биографија аутора (стр. 189).

2.1. Прва два чланка у овој књизи А. Милановић посвећује Десанки Максимовић, једној од најзначајнијих српских песникиња 20. века. У раду *Ограз језичке џрошлосџи у џоеџији Десанке Максимовић* аутор најпре поставља питање због чега, упркос изузетној популарности и заступљености поезије Д. Максимовић, има јако мало лингвостилистичких студија о њеном песничком језику. Он закључује како су ослоњеност на традицију, једноставност, сентименталност, бољивост и статичност неке од оцена које су можда демотивисале ауторе да снажније истражују и дубље анализирају стваралаштво ове песникиње. Аутор затим посебну пажњу посвећује првом периоду песникињиног стваралаштва, од 1920. до 1936. године, и у оквиру тог периода анализира архаизацију и њену песничку мотивацију (на фонетско-фонолошком, морфолошком, синтаксичком и лексичком плану).

2.2. Други текст посвећен великој српског песникињи носи наслов *Посџуџици архаизације језика у збирци Трајим помиловање Десанке Максимовић*. Аутор са језичко-стилског аспекта анализира Десанкину лирску дискусију са „Душановим закоником“. Денотирајући поетско значење синтагме *лирска дискусија*, А. Милановић запажа да ауторка „као да уводи нови жанр у лирику, који дозвољава сасвим слободан разговор не само о једном српском средњовековном законнику, већ о читавој епохи“ (стр. 27). Архаизацији текста у овој збирци доприносе понајвише историзми који актуелизују српско средњовековље (нпр. *боџумил*, *мероџах*, *себар*), док је граматичких (нпр. *двори*, *оџеви*, *џеџли*) и лексичких архаизама веома мало (нпр. *оџрок*, *раџџа*, *џаџ*).

2.3. У раду *Пойине џесничке кованице као 'леје речи'* први пут се у трокњижју А. Милановића пажња посвећује поетским световима В. Попе, тј. лексикотворству у његовој поезији. Анализирајући Попине кованице, понајвише у збирци песама *Усџравна земља*, аутор запажа да песник гради семантички прозирне творенице,

¹ Списак радова и подаци о научним публикацијама у којима су објављени налази се у одељку *Наџомене* (стр. 187–188).

поштујући продуктивне дериватолошке modele, те међу његовим неологизмима нема околионализма. Његове кованице углавном припадају именичкој врсти речи, ређе придевима и глаголама, и оне су по правилу стилски мотивисане. Стваралаштво В. Попе, закључује аутор у овоме раду, биће незаобилазан део грађе за историју песничког лексикотворства.

2.4. Четврти текст у овој књизи носи назив *Језичко-стилски њосћујци у њесми Странаца Ивана В. Лалића*. Аутор у уводном делу наводи Лалићевог *Сћранца* у целисти, те, разбијајући песничку слику на строфе, са лексичко-семантичког и стилског аспекта тумачи Лалићеве песничке контуре.

2.5. Када два рада објављена у овој књизи, а која су посвећена песничком опусу М. Бећковића, придодасмо претходним двама огледима публикованим у књигама *Језик срћских њесника* и *Реч њод окриљем њоећике*. *Језик срћских њесника* 2, можемо запазити да је једини српски песник чијим се поетским опусом А. Милановић бавио у свакој својој књизи посвећеној песничком језику управо М. Бећковић. Док је у првој књизи аутор проучавао однос Бећковићеве дијалекатске поезије и стилистичке норме, а у другој језичку игру у Бећковићевој песми *Ћераћемо се још*, у овој, трећој публикацији, пажња је посвећена најпре дериватолошким особеностима песниковог стваралаштва, и то у чланку *Бећковићев њоећиски ојус као ресурс за исћираживање сложенница са ињћерфиксом -и-*. Аутор најпре на материјалу из девет Бећковићевих књига поезије анализира активирање постојећих и ковање нових сложенница са инфиксом *-и-*, а затим представља индекс сложенница са интерфиксом *-и-* у песниковом опусу. На основу анализе корпуса А. Милановић запажа како Бећковић гради индивидуалне неологизме уз поштовање дериватолошке норме српскога језика, те да су императивне сложеннице које је песник створио и даље продуктивне у савременом српском песничком језику.

2.6. Нови рад, посвећен лексичкој обележености исказа М. Бећковића, насловљен је као *Обележена лексика у Бећковићевој збирци 'Хлеба и језика'*. У њему се анализирају фреквенција и функције обележене лексике (дијалектизама, локализма, колоквијализама, вулгаризама и неологизама) у Бећковићевој збирци песама *Хлеба и језика*. Аутор при анализи најпре креће од одређивања позиције лирског субјекта, готово наратора или приповедача, у односу на његов песнички исказ, а затим међу различитим типовима маркиране лексике покушава да установи корелације. Још једном се утврђује да је М. Бећковић „један од највећих живих уметника речи у српској поезији“ (стр. 112).

2.7. Седми рад у књизи *Промене њоећиској израза*. *Језик срћских њесника* 3 посвећен је поезији М. Максимовића – *Над језиком Максимовићеве њесме 'Ловљење рибе'*. Применом лингвостилистичких метода аутор у раду тумачи Максимовићеву песму *Ловљење рибе* из збирке *Црћање сћварносћи* (2012). Он најпре утврђује језичко-стилске иновације које је песник унео овом песмом – увођење рибарске и риболовачке терминологије чијим се пуким денотирањем читалац не може задовољити, већ мора трагати за њиховим великим симболичким потенцијалом, те ширење метафоре са саме рибе и на друге појмове у вези са њом. Метафоричност и активирање симбола у новом контексту, уз цитатност, парадокс, колоквијалне изразе и сл., запажа А. Милановић, доминанте су којима се одликују и претходне Максимовићеве збирке поезије.

2.8. У тексту *Карановићева њоезија као облачење сћварносћи у језик* аутор анализира језичко-стилске поступке В. Карановића у збирци песама *Заћрљај у коме нема никоја* (2020). Тако се песников језик карактерише обиљем метафора, симбола,

стилском пререгистрацијом, парцелацијом, удвајањем вишечланих субјеката, кондензацијом реченице, лексикотворством (нпр. *разјасница*, *изниклица*, *неопазице*), песничком пресемантизацијом постојећих речи, те лексичком еуфемизацијом.

2.9. Још један оглед посвећен је архаизацији песничкога језика. У питању је чланак *Архаични и савремени наноси у Танасијевићевој поезији*. Поетичким опредељивањем за застарелу и ван песничког језика сасвим одбачену лексику, Р. Танасијевић се прикључио дугом низу српских песника који су у другој половини 20. и почетком 21. века свој песнички израз градили на архаичним слојевима српског језика. С друге стране, закључује А. Милановић, у Танасијевићевој поезији посведочени су и различити неологизми који представљају језичко огледало савременог живота, али који се нису (још увек) сасвим уобичајили у лексичком репертоару српског поетског опуса.

2.10. Последњи рад у овој књизи, *Стилске доминанте Саше Радојчића*, у једном свом делу такође се дотиче архаизације језика. Аутор у чланку анализира нека од језичкостилских својстава поезије Саше Радојчића. Тумачећи Радојчићеве стилске доминанте, он полази од осе селекције језичких јединица (архаизми, историзми, вулгаризми, колоквијализми), те се потом задржава и на оси њихове комбинације (структура и семантика именских синтагми, поређења, кумулација и сл.).

3. Десет лингвостилистичких анализа, окупљених у овој публикацији, освјетљава поетско стваралаштво осам великих српских песника – од Д. Максимовић, В. Попе и И. Лалића, преко М. Бећковића до М. Максимовића, В. Карановића, Р. Танасијевића и С. Радојчића, како са лексичко-семантичког, дериватолошког и синтаксичког аспекта, тако и са аспекта стилистике и тумачења књижевности. Стога ова публикација представља допринос свим наведеним дисциплинама, те српској филологији уопште.

Вредност овог дела лежи и у богатству језичке грађе, предочених идеја и путева који воде до њихових остварења. Уверени смо да ће трокњижје под генеричким називом *Језик српских ђесника* (1. *Језик српских ђесника*, 2. *Реч ђод окриљем ђоеџике*. *Језик српских ђесника* 2 и 3. *Промене ђоеџскоџ израза*. *Језик српских ђесника* 3) бити основа како за историју српског песничког језика, тако и за речник песничког језика.

Др Ана Маџановић

Институт за српски језик САНУ

Одсек за лингвистичка истраживања савременог српског језика и израду

Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ

randjelovicana@yahoo.com

UDC 821.163.41-14.09(049.32)

811.163.41'38(049.32)

<https://orcid.org/0000-0001-7597-6647>

Примљен: 17. децембар 2024.

Прихваћен: јануара 2025.